

Εικόνες του Καναδά στο «Παλλάς»

«Εικόνες μιας χώρας - Καναδάς» είναι το θέμα του αφιερώματος που πραγματοποιείται σήμερα και αύριο στο κινηματοθέατρο «Παλλάς» με την προβολή οκτώ ταινιών - ντοκιμαντέρ από τον Καναδά που συμμετείχαν στο πρόσφατο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης - Εικόνες του 21ου

αιώνα. Σ' αυτές περιλαμβάνεται και η ταινία του Φρανκ Κόουλ «Ζωή χωρίς θάνατο» που απέσπασε το βραβείο Ξένων Δημοσιογράφων. Οι προβολές θα ξεκινούν στις 5.00 μ.μ. και θα ολοκληρώνονται στις 10.00 μ.μ.

Συναπαντήματα στη Νέα Υόρκη

► Του Πάνου ΠΑΙΟΝΙΔΗ

Κάθομαι στο γραφείο, πίσω από το παράθυρο και τη βεράντα που κρέμεται πάνω από τον δεντροφυτεμένο δρόμο, που όταν τον πάρεις θα σε βγάλει, εκατό μέτρα πιο κάτω, στην προκυμαία και τον ωκεανό. Από εδώ περνούν σε ουρά τα γιγαντιαία τάνκερ με κατεύθυνση το πολύβουο λιμάνι της Νέας Υόρκης. Εδώ όμως, στο Μπάιριτζ του Μπρούκλιν, χαίρεσαι την ειδυλλιακή ηρεμία της γειτονιάς με τους κήπους και τα πάρκα, χαίρεσαι ακόμη και το ότι ατενίζεις από μακριά τον εξωπραγματικό κόσμο των ουρανοξύστων.

Αντίκρου μου οι σκίουροι ληθούν από τα δέντρα στις στέγες και τις βεράντες των σπιτιών, φτάνουν ακόμη και κάτω στον δρόμο, κάθονται στα πίσω τους ποδαράκια και παρακολουθούν τα παιδιά που πηγαίνονται με τα πατίνια. Τ' αυτοκίνητα είναι λιγοστά.

Το προηγούμενο βράδυ είχαμε πάει στα παλιά μου τα λημέρια. Ο φίλος μας, ο Εβγκένι Γιεφτουσένκο, είχε την τιμητική του στην αίθουσα Χάμερσεκλντ του ΟΗΕ. Χάρηκε ο Ζένια την παρουσία μας και παρουσίασε την Έλλη στο διεθνές ακροατήριο του σαν συνάδελφο ποιήτρια και μια από τις μεταφράστριές του. Ήταν μια γενναιοδορία ψυχής που συναντούσαμε συχνά στα ταξίδια μας στη Μόσχα. Ανοιχτά σπίτια, ανοικτές καρδιές, ένας μοναδικός πληθωρισμός αισθημάτων.

Μια Ρωσίδα μεσήλικη που καθόταν πλάι μου και που χειροκροτούσε με ενθουσιασμό τον ποιητή μου είπε: «Είναι η νιότη μου αυτή και τη νοσταλγώ».

Η ίδια νότα νοσταλγίας και στον πρόλογο του Γκορμπάτσόφ σε τελευταίο βιβλίο του Ζένια. Στα φοιτητικά του χρόνια, λέει, απήγγελλαν με τη Ραΐσα ποιήματα του Γιεφτουσένκο.

Επιστρέφω με κάθε ευκαιρία στον Ζένια, στον Ζένια

της Μόσχας, στον Ζένια της Κύπρου, στον Ζένια της Αθήνας, στον Ζένια της Νέας Υόρκης. Γεμίζει ο φίλος μας όλους τους χώρους κι όλους τους καιρούς. Κι εκείνους της νιότης, όταν όλα φάνταζαν τόσο εύκολα και φτερωτά κι εκείνους της βαριάς καρδιάς, όταν μας είχαν πλακώσει οι ταφόπετρες. Πριν απαγγείλει ο Ζένια το τελευταίο του ποίημα έκανε μια δήλωση. «Η απαισιοδοξία», είπε, «είναι το καταφύγιο των αλαζόνων». Κι έκλεισε μ' ένα ανάλαφρο, παιχνιδιάρικο, νεοϋορκέζικο ποίημα. «Τα ταξί της Νέας Υόρκης». Κι εδώ όμως παρούσα η πικρή γεύση.

Σκέφτομαι πως δεν είναι λίγοι οι Ρώσοι φίλοι που συνάντησα τα τελευταία χρόνια στην απ' εδώ πλευρά του Ατλαντικού. Να, συμπτωματικά, εδώ στο Μανχάταν και ο άλλος καλός φίλος της νιότης, ο Αντρέι Βοζνεσένσκι. Ο γλυκύτατος Αντρέι με την κομψή, σαν φιλοκέντημα, γραφή. Προσωπικός φίλος της Ζακλίν Κένεντι και του Ρόμπερτ Κένεντι, μεγάλο κι αυτός όνομα στο διεθνές ποιητικό στερέωμα, σε σημείο που, όπως μου εξομολογείται ο Αντρέι ο δικός μας ο Οδυσσέας Ελύτης τον είχε προτείνει για Νόμπελ Λογοτεχνίας. Πρόσφατα ο Αντρέι έκανε κι

έναν βαθυστόχαστο απολογισμό της ζωής του και ήταν μεγάλη η χαρά μου όταν μου αφιέρωσε την αυτοβιογραφία του. Έχω τώρα μπροστά μου το χοντρό βιβλίο και το ρουφάω. Μου είναι τα περισσότερα πράγματα για τα οποία γράφει τόσο οικεία. Τα βίωσα κι εγώ βαθιά στο πετσί μου. Εδώ ολόκληρη η ιστορία της σύγκρουσης του Βοζνεσένσκι με τον Χρουστσόφ. Κι ως είναι αυτή η σύγκρουση από τα παραξένα της ιστορίας. Γιατί, ενώ ο Νικήτας Χρουστσόφ αποκαθίλωσε τον Στάλιν και άνοιξε τις φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, τελικά δεν τα κατάφερε ν' απεργλωβιστεί από τον σκληροπυρηνικό περίγυρό του. Τα βάλει με τον γνωστό αγροίκο του τρόπο με τους ανθρώπους του πνεύματος που προχωρούσαν ένα βήμα πιο μπροστά.

Ο Αντρέι είχε έρθει στη Νέα Υόρκη με μιαν μαγνητοταινία που την ανακάλυψε στα αρχεία της Γκα-Γκε-Μπε. Στην ταινία, που την ακούσαμε παγωμένοι στη θέση μας, ήταν φοβερός ο θυμός του Χρουστσόφ στην περιβόητη συνάντηση του Πολιτικού Γραφείου με τους καλλιτέχνες στο Κρεμλίνο. Κάποια στιγμή ο Αντρέι είχε ανεβεί στο βήμα κι άρχισε να μιλά, οπότε επενέβη ο Νικήτας Σεργκέεβιτς από το προεδρείο

για να κατατροπώσει τον νεαρό ποιητή: «Ποιος είσαι εσύ;», ωρούεται κυριολεκτικά. «Είμαι ένας ποιητής», του απαντά ο νεαρούλης Αντρέι. «Είσαι ένα τίποτα», συνεχίζει ο Χρουστσόφ, «Ναρθείς αύριο κιόλας να σου δώσω διαβατήριο να πας στους δικούς σου!». «Εδώ είναι η πατρίδα μου, δεν πρόκειται να πάω πουθενά», απαντά ο Αντρέι και θαυμάζει και ο ίδιος τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, την ψυχραιμία του. Ακούγεται στην ταινία η φωνή του αρχηγού της Γκα-Γκε-Μπε, του Σελέπιν. «Πώς τόλμησες και ήρθες στο Κρεμλίνο χωρίς άσπρο υποκάμισο και γραβάτα»

Το μένος ενάντια στον Βοζνεσένσκι το είχε προκαλέσει μια συνέντευξη που είχε δώσει ο ποιητής στη Βαρσοβία, όπου βρισκόταν λίγες ημέρες πιο πριν. Εκεί ανάμεσα στ' άλλα είχε πει πως δεν ήταν μέλος του κόμματος. Το ίδιο, είχε προσθέσει, όπως και ο Μαγιακόφσκι. «Όλοι εδώ», φωνάζει ο Χρουστσόφ «είναι είτε κομμουνιστές είτε εξωκομματικοί κομμουνιστές. Πώς τολμάς εσύ να λες ότι δεν ανήκεις πουθενά;» Η ψυχραιμία του Αντρέι κράτησε μέχρι τέλους. Κάποια στιγμή μάλιστα παραμέρισε το κείμενο της ομιλίας του κι άρχισε ν' απαγγέλλει. Όταν τέλειωσε ακούστηκε χειροκρό-

τημα στην αίθουσα. «Ποιος χειροκρότησε», φωνάζει οργισμένος ο Χρουστσόφ. «Εγώ, σύντροφε Νικήτα Σεργκέεβιτς» απάντησε μια φωνή. «Και ποιος είσαι εσύ;». «Ζωγράφος σύντροφε». «Μήπως απ' αυτούς τους αφηρημένους; Και γιατί χειροκρότησες;». «Μου άρεσε το ποίημα!»

Κωμωδία ή τραγωδία, πώς να χαρακτηρίσεις τη σκηνή! Η αλήθεια είναι, λέει ο Αντρέι στ' απομνημονεύματά του, πως ποτέ δεν κάκισα τον ίδιο τον Νικήτα Σεργκέεβιτς. Λίγο μετά το επεισόδιο στο Κρεμλίνο τον είχαν αποκαθλώσει κι εκείνον και τον συνταξιοδότησαν, κι από τη μοναξιά του μου διαμήνυσε πως ένιωθε άσχημα γιατί με είχε αδικήσει.

Ένα άλλο θύμα εκείνης της οργής του Χρουστσόφ ήταν και ο Βασίλι Αξινόφ, κι αυτός συναπάντημα της απ' εδώ πλευράς του Ατλαντικού. Μας είχε φιλοξενήσει ο Βασίλι και στο σπίτι του στην Βιρτζίνια, στη γειτονιά του Πανεπιστημίου «Τζορτζ Μείσον» όπου διδάσκει. Το καινούργιο στο φετινό ταξίδι είναι ότι μόλις έχει κυκλοφορήσει από τον εκδοτικό «Ράντομ Χάουζ» «Το νέο γλωσσικό στυλ», μυθιστόρημα του φίλου μας, και το λογοτεχνικό περιοδικό «Χάρπερς» το έχει αποθεώσει.

Με τον Βασίλι έχουμε συνεχώς ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας. Μου εκμυστηρεύεται στις επιστολές του που μου στέλλει τα σενάρια πάνω στα οποία εργάζεται κι εγώ ενθαρρύνω τις συλλήψεις του μέσα στις οποίες βρίσκεται και το μικρό μας νησί. Αυτή τη φορά ο Βασίλι μας άνοιξε και την καρδιά του και μας έκανε κοινωνούς μιας τραγωδίας που κτύπησε την οικογένειά του. Ο εγγονός της συζύγου του, της Μάγιας, από προηγούμενο γάμο, Ιβάν, ένας εικοσάχρονος έφηβος, είχε βάλει τέρμα στη ζωή του και προσπαθούσε ο Βασίλι με την απέραντη καλοσύνη του και τη σοφία του να ρίξει βάλαμο στις πληγές της Μάγια και της Αλόνας της μητέρας του τραγικού νέου.

*»Νέο γλυκό στυλ» ονομαζόταν η ποιητική σχολή της ομάδας γύρω από τον Δάντη Αλιγκέρι.

Εκεί στο σπίτι του Βασίλι, στο Φέαρφαξ, ένα σπίτι που βρίσκεται στα σύνορα ενός δάσους που θμιρίζει τα μοσχολβιτικά δάση, παρ' ολίγο να διασταυρωθούν οι δρόμοι μας και με το άλλο φωτεινό αστέρι της ρωσικής ποίησης, την Μπέλα Αχμαντούλινα. Όταν μας πήρε στον Ξενώνα και μας έδειξε το μεγάλο, διπλό κρεβάτι, μας είπε: «Εδώ κοιμόνταν ως πριν από μια εβδομάδα η Μπέλα και ο Μπόρκα»

Η Μάγια, πρώτη φίλη της Μπέλας, πήρε αμέσως στη Μόσχα και μου έδωσε το ακουστικό. Η Μπέλα ήταν άρρωστη στο κρεβάτι και η φωνή της έφτανε κοντά μου εξασθενημένη. «Ω, Πάνο», μου είπε, «δεν έκανα ποτέ το ταξίδι στην Κύπρο και τα χρόνια πέρασαν».

Ταξιδεύει λοιπόν η Ρωσία - και όχι μόνο οι νεορώσοι και οι μαφίες της προδομένης μεγάλης χώρας. Και πρέπει να το ομολογήσω πως χαίρομαι τις συναντήσεις με παλιούς, αγαπητούς φίλους σε τρίτους χώρους, όπου είμαστε ίσοι και στις προσδοκίες, ίσοι στον πόνο, την πίκρα.

